

Clash of Civilisations

Myt eller verklighet?

Björn Bergenfeldt

Abstract

In 1989 the Cold War ended and in 1991 the Soviet Union ceased to exist, overnight the ruling paradigm of International Relations was obsolete. What would happen now? Samuel Huntingtons answer was that in the future, cultural identity would be the most important factor behind international conflict. And that the threat of world war would come from clashes between civilizations instead of clashes between ideologies like during the cold war. Was he correct? This thesis is an attempt to find out if Huntingtons theory was right in its predictions of the world to come. My conclusion is that Huntington was wrong. After the Cold war there was an decrease in international conflict both religious and non-religious. But Huntington was not completely wrong after all. He proved the importance of culture in international relations. It is not as Huntington suggests the most important factor. But it is a factor to be reckoned with.

Nyckelord: Huntington, Clash of Civilizations, The West, Islam, Culture

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
1.1	FORSKNINGSPROBLEMET	1
1.2	MIN HYPOTES	2
1.3	SYFTE.....	2
1.4	TIDIGARE FORSKNING.....	2
1.4.1	<i>Avgränsningar</i>	<i>3</i>
1.4.2	<i>Disposition.....</i>	<i>3</i>
2	METOD	4
2.1.1	<i>Intersubjektivitet.....</i>	<i>4</i>
2.2	BEGREPPSDEFINITIONER	5
2.3	KÄLLKRITIK	4
2.3.1	<i>Material</i>	<i>5</i>
3	HUNTINGTONS TEORI.....	7
3.1	REALISM	7
3.1.1	<i>Kinrallying.....</i>	<i>8</i>
3.2	MOTIVERING AV PARADIGMET	8
3.2.1	<i>Konkurrerande paradigm.....</i>	<i>9</i>
3.3	DET CIVILISATORISKA SYNSÄTTET	10
3.4	SAMMANFATTNING AV HUNTINGTONS TEORI	11
4	TEORETISK KRITIK	12
4.1.1	<i>Monolitiska, sammanhängande civilisationer</i>	<i>13</i>
4.1.2	<i>Parsimoni</i>	<i>14</i>
4.1.3	<i>Determinism</i>	<i>14</i>
4.1.4	<i>Svaghet i Huntingtons teori.....</i>	<i>15</i>
5	EMPIRISK KRITIK	16
5.1.1	<i>Minskning av antalet konflikter</i>	<i>16</i>
5.1.2	<i>Feltolkning av konflikter.....</i>	<i>16</i>
5.2	ÄR ISLAM HOTET ?	17
5.2.1	<i>Har Islam blodiga gränser?</i>	<i>18</i>
6	AVSLUTNING.....	21
6.1	REFLEKTIONER.....	22

1 Inledning

1.1 Forskningsproblemet

När kommunismen föll 1989 ändrades det internationella politiska systemet från att vara bipolärt till att bli, ja vadå? Alla världens staters strategiska imperativ blev i ett slag omoderna. Problemet var nu att ingen visste vad som skulle ske. Framtiden låg oviss och osäker och människor reagerade väldigt olika på denna osäkerhet och brist på rådande paradigmen.

Fyra år senare, 1993 skrev Samuel Huntington artikeln *The Clash of Civilisations?* den publicerades i tidningen *Foreign Affairs*. Det blev den mest omdebatterade artikeln i tidningens historia sedan Andra världskriget och skapade stora debatter om hur världen nu skulle komma att se ut.

För att svara på kritiken och att gå djupare i ämnet så bestämde Huntington sig för att skriva en bok, 1996 kom *The Clash of Civilizations and the remaking of world order*. I boken går han ännu djupare i ämnet och försöker förtydliga, underbygga sina argument samt svara på frågor som väcktes av hans artikel. Syftet med boken var helt enkelt att presentera ett nytt paradigm för att förklara hur världspolitiken skulle komma se ut och för att fylla tomrummet efter paradigmet om kalla krigets bipolära maktkamps som nu förlorat sin betydelse.

Framtidsbilden av världen som målas upp i boken är att mänskligheten kommer att ersätta det kalla kriget med att organisera sig efter civilisatoriska ramar i 8 huvudcivilisationer. Konflikter mellan dessa är oundvikliga och kommer vara den främsta källan till konflikt. De viktigaste, farligaste och mest genomträngande konflikterna framöver kommer stå mellan de olika civilisationerna enligt Huntington.

När jag läste kursen *The West and the rest: Between Globalization and Civilization* blev jag mycket intresserad av denna spännande teori. Jag tyckte att den verkade kunna förklara saker enkelt och tydligt. Den verkade framstå som den bästa förklaringen av de olika förslagen som framkommit sedan kalla krigets slut. Men efter lite skumläsning och en del grubblande så tyckte jag att boken verkade motsägelsefull och otydlig i vissa centrala passager.

Detta ledde till att jag valde att göra en teoriprovande uppsats med Huntingtons teori i centrum. Frågan jag ställde mig blev alltså: *Klarar Huntingtons teori den teoretiska och empiriska kritiken och bidrar därmed med en korrekt analys av läget för perioden efter kalla kriget?*

1.2 Min hypotes

Jag tror att Huntington har fel när han förutspår framtiden som en plats där konflikter mellan civilisationer är det som dominerar de internationella relationerna. Min hypotes lyder: Huntingtons sätt att klumpa ihop världens länder efter civilisationstillhörighet och betrakta civilisationerna som helt solida och enhetliga maktblock borgar för ett förbiseende av mycket viktiga faktorer i de internationella relationerna. Därför gäller inte hans Det återstår bara och se vem som har rätt – jag eller Huntington!

1.3 Syfte

Själv syftet med uppsatsen är att göra en teoriprovande uppsats för att se om Huntington har rätt i sitt förslag till paradigm. Är Clash of Civilisations det paradigm som kommer att råda om 10-15 år? Det ska jag utreda. Huntingtons teori har varit häftigt debatterad men ännu har ingen bevisat fullt ut om teorin stämmer eller ej. Därför ska jag genomföra den studien nu.

Målet för uppsatsen är även att vara kumulativ ur forskningssynpunkt och ge trovärdighet åt den sida som visar sig ha rätt när studien är genomförd.

1.4 Tidigare Forskning

Den tidigare forskning som jag hittat angående Huntingtons teori är ofta mycket kortfattad. Ingen har direkt tagit på sig att pröva om Hunting har rätt eller fel. Den mesta facklitteratur och de artiklar som förhåller sig till hans teorier lyfter endast ut valda delar av hans teori, för att sedan visa om den stämmer eller ej. Ett exempel på detta är Shireen T. Hunters bok som behandlar Huntingtons teori om att Islam är på kollisionskurs med The West. En av de få böcker jag hittat som verkligen behandlar Huntingtons idéer genom hela boken.

Det vanligaste är att Huntington bara nämns i förbifarten i ett kapitel av en antologi, och då med omdömet att hans tanke på kulturens roll i internationell politik är intressant och sen inte mycket mer. Det verkar inte gå att skriva en bok om Internationella Relationer utan att på något sätt nämna Huntington och hans teori om Clash of Civilisations.

1.4.1 Avgränsningar

Avgränsningar som jag vidtar är följande: Inget eget material kan införskaffas det finns ingen tid till det under en så kort tid, 8 veckor räcker absolut inte till för det. En annan avgränsning är att jag lägger tyngdpunkten av kritiken till det teoretiska planet. Jag kan naturligtvis inte helt utelämna empirin ur en uppsats som denna, viss empirisk analys är med, men målet är att vikten ska ligga på det teoretiska planet.

När Huntingtons teori diskuteras så pratas det mycket om huruvida det går att modernisera ett land utan att ”westifiera” det. Jag skulle gärna gå mycket djupare i den debatten men det går inte på grund av plats- och tidsbrist.

Hegemonidebatten om huruvida världen är unipolär eller multipolär var först inkluderad men sen var det en explosion av material och den delen fick helt enkelt strykas på grund av platsbrist.

1.4.2 Disposition

Min uppsats är upplagd på följande sätt. Första kapitlet presenterar varför jag valt mitt ämne och frågeställningen. Kapitlet fortsätter med mitt förhållande till tidigare forskning och avgränsningar. Detta följs upp av metodkapitlet där jag presenterar hur jag planerar att gå tillväga i arbetet. Kapitlet innehåller även definitioner begrepp som är viktiga för uppsatsen. Kapitel tre är teorikapitlet där jag redogör för det paradigmförslag som skall prövas. Kapitel fyra är teoretisk kritik och analys av det föreslagna paradigmet för att försöka ta reda på om det har ett bra förklaringsvärde eller ej. Samma sak är det med Kapitel fem fast där är analysen grundad i empiri istället. Detta följs av Kapitel sex som består av Avslutning och diskussion.

2 Metod

Min studie skall genomföras genom omfattande studier av facklitteratur och artiklar i ämnet Internationella Relationer. Uppsatsen kommer till stor del bestå av argumentering mot Huntingtons teori för att se om den klarar att stå emot kritiken. Visar det sig att den klarar det, ja då har Huntingtons teori konfirmerats. Argumentationen kommer där det går, i mån av utrymme backas upp av och anknyta till empiri, men i stort kommer den ha formen av teoretisk argumentation.

Min uppsats syftar till att vara teoriprövande genom att testa huruvida Huntingtons idéer om hur världen kommer att se ut efter kalla kriget stämmer med verkligheten.

2.1.1 Intersubjektivitet

Att vara öppen med sitt arbete och redovisa hur man gått tillväga är en sak man måste göra som forskare. Det är farligt för vetenskapen om det inte efterlevs, hur ska man kunna skilja på vetenskap och konstnärligt skapande om man inte explicit redovisar hur man gått tillväga och vilka definitioner man använt sig av? (Lundquist 1993:52). Jag strävar efter god intersubjektivitet och därför redogör jag för begreppen jag använder mig av under rubriken Begreppsdefinitioner nedan. Detta för att undvika missförstånd, underlätta för intersubjektiviteten och för replikering av studien.

2.2 Källkritik

Jag är medveten om att Huntingtons bok är mycket kontroversiell och omdiskuterad. Därför gäller det att vara extra noggrann när det kommer till källkritiken. Vad är att lita på och vad är att förkasta? Esaiasson pekar på fyra viktiga saker att beakta när det gäller god källkritik: äkthet, oberoende, samtidighet och tendens (Esaiasson m.fl. 2002:304). Därför har jag efter noggrann övervägning medvetet valt bort många kritiska artiklar jag hittat på Internet vars enda syfte verkar vara att smutskasta Huntington. Därför har de för mig framstått som ovetenskapliga på grund av sin frånvaro av oberoende och tydliga tendensiösa argumentering. Många av dem försöker underminera Huntingtons förtroende genom ett gammalt retoriskt knep: *guilt by association* därför har jag medvetet valt bort dem. Detta för att garantera en god vetenskaplig grund för min uppsats.

För att garantera en god äkthet och samtidighet så har jag noga haft dessa viktiga begrepp i huvudet när jag samlat material. Detta förhållningssätt enligt Esaïasson m.fl. är en garant för att min uppsats bygger på ett gott material med vetenskaplig grund. Detta bör ge mig goda förutsättningar att komma till en korrekt slutsats i själva uppsatsen.

2.2.1 Material

Min uppsats bygger på sekundärmaterial i form av statsvetenskapliga avhandlingar, antologier och artiklar från Internet. Tiden är alldeles för knapp för att införskaffa ett eget material angående konflikter. Med mer resurser tillgängligt hade det dock varit ytterst intressant att samla in ett eget material att använda i analysen av Huntingtons teori.

Den viktigaste boken för uppsatsen är givetvis den som innehåller teorin som jag ska pröva, *Clash of Civilisations and the remaking of world order* (Huntington 1996). *The Clash within Civilisations Coming to terms with cultural conflicts* (Senghaas 2002) och *Contending Images of World Politics* (Fry och O'Hagan 2000).

2.3 Begreppsdefinitioner

Civilisation: Huntingtons definierar en civilisation utifrån både vanliga objektiva element som språk, historia, religion, seder och institutioner, men även utifrån människors subjektiva självidentifikation. Civilisationer har inga klara gränser och inga precisa begynnelse eller slut. Civilisationer är meningsfulla entiteter, linjerna dem emellan är sällan skarpa men, de är verkliga. Civilisation är helt enkelt den bredaste kulturella enheten som vilken en medborgare starkt identifierar sig själv (Huntington 1996:43).

The West: Enligt Huntington så utgörs civilisationen *The West* av följande stater: De romersk-katolska och protestantiska staterna väst- och Centraleuropa, tillsammans med USA, Kanada, Australien och Nya Zeeland. Dem delar de gemensamma värden som formades under renässansen, reformationen och upplysningen. *The West* är det begrepp som kom att ersätta det som under Kalla kriget kallades "Den fria världen" eller "Den första världen" även om det inte handlar om exakt samma länder i begreppet *the West* ingår t.ex. Tjeckien, Slovakien, hela Baltikum och Polen (Huntington 1996:26-27).

Islam: Huntington definierar civilisationen Islam som bestående av följande länder: De afrikanska länderna i Saharaområdet, den Arabiska halvön, Centralasien västern om Kina och Indien + Turkiet, Albanien, Malaysia och Indonesien (Huntington 1996:26-27).

Kinrallying: När små konflikter står mellan stater eller grupper med olika civilisatorisk tillhörighet tenderar de konflikterna att expandera och eskalera. *kinrallying* är namnet på den effekt som Huntington ser när stater söker stöd hos andra stater från sin egen civilisation för att få hjälp i en pågående konflikt. Stödet kan vara av vilket slag som helst det kan vara officiellt eller inofficiellt det kan handla om trupper, pengar, symbolhandlingar, vapen eller diplomatisk hjälp (Huntington 1996:272).

Fault Lines: Huntington benämner fault lines som gränserna mellan civilisationerna. Fault line-konflikter står mellan stater eller grupper från olika civilisationer. På Makronivån finns den primära konflikten mellan civilisationer mellan the West och alla andra civilisationer under samlingsnamnet the rest. På mikronivå finns konflikterna mellan Islam och de andra civilisationerna (Huntington 1996: 252-255).

Core State: Huntington menar att inom alla civilisationer utom Islam så finns det en eller ett par Core States ”kärnstater” som är de mäktigaste och viktigaste ledarna inom civilisationen. De fungerar som äldre familjemedlemmar för de andra staterna och bidrar med både ledning, stöd och disciplin åt dem. Utan civilisatorisk samhörighet med övriga, är förmågan för en mäktigare stat att lösa konflikter och upprätthålla ordningen i sin egen region begränsad. Så är alltså inte fallet för core states (Huntington 1996:156).

3 Huntingtons teori

Samuel Huntingtons förslag till paradigm "the Clash of Civilisations" grundar sig i uppfattningen att världen efter Kalla krigets slut för första gången i historien är multipolär och multikulturell samt saknar en enskild hegemon (Huntington 1996:21). Huntington menar att då bipolariteten plötsligt försvann började folk fundera över vilka de verkligen var. Identitet kan inte erhållas utan att veta vad du inte är eller ofta vad du är emot (Huntington 1996:21). Huntington menar därför att folk i en postkommunistisk värld lägger mer vikt vid sitt ursprung, religion, språk, historia, traditioner, seder och institutioner. Människor använder helt enkelt politiken inte bara för att tillgodose sina intressen utan även för att definiera vilka de är (Huntington 1996:21).

I en multipolär värld så är inte de största skillnaderna mellan människor ideologiska, ekonomiska eller politiska, det är de kulturella skillnaderna som är de viktigaste (Huntington 1996:21).

Detta kommer enligt honom få till följd att de mest genomträngande, viktiga och farliga konflikterna inte utspelas mellan sociala klasser, rika och fattiga, eller andra ekonomiskt definierade klasser, utan mellan människor som tillhör olika kulturella entiteter (Huntington 1996:28).

Men i den postkommunistiska världen är inte civilisationen bara en källa till oenighet utan också en enande faktor säger Huntington och pekar på Tysklands enande och att Nord- och Sydkorea börjat samarbeta så smått (Huntington 1996:28).

3.1 Realism

Även om Huntington förkastar realismen i sin teori så kan han inte komma undan att det finns stora drag av realism i hans egen teori. Han har bara bytt ut den gamla analysenheten, staten, för att istället fokusera all analytisk kraft på civilisationen (<http://www.globalpolicy.org/globaliz/cultural/cultur2.htm>). Han säger att nationalstaterna kommer att fortsätta vara de huvudsakliga aktörerna inom Internationella Relationer. Deras agerande kommer precis som förut att formas av de pragmatiska målen: överlevnad, makt och rikedom (Huntington 1996:21). Dessa mål är de klassiska målen för alla stater enligt realismen (Allison 1999:27-28). Men staternas agerande efter kalla kriget kommer enligt Huntington påverkas av ytterligare en faktor nämligen av kulturella preferenser, både likheter och skillnader (Huntington 1996:21).

Eftersom vikten av kulturella preferenser ökar så är inte längre är The West, Östblocket och de neutrala staterna de viktigaste grupperna. De viktigaste grupperna av stater är de 7-8 civilisationerna (Huntington 1996:21).

3.1.1 Kinrallying

I enlighet med att de viktigaste grupper av stater i världen är civilisationerna så ser Huntington stor fara i kulturella konflikter, de allra farligaste är dem som uppstår längs med civilisationernas gränser, de så kallade *fault lines*. Vanliga små konflikter mellan två stater av olika civilisatorisk tillhörighet kan komma att eskalera till hot mot världsfreden (Huntington 1996:28).

När dessa små konflikter involverar kombattanter från olika civilisationer så ökar risken att konflikten eskalerar. Desto intensivare konflikten blir och desto längre den pågår ju större blir risken för att parterna lyckas samla stöd från sina respektive civilisationer (Huntington 1996:272). Intercivilisatoriska konflikter hyser därmed mycket större risk att eskalera och spridas än intracivilisatoriska menar Huntington och därmed är de ett större hot mot freden i hela världen. Dessa högriskkonflikter behöver oftast också intercivilisatoriskt samarbete för att kunna lösas (Huntington 1996:272).

Ett exempel Huntington använder för att visa hur kinrallying går till är kriget i det forna Jugoslavien och hur parterna där samlade stöd från sina respektive civilisationsanförvanter (Huntington 1996:281).

3.2 Motivering av paradigmet

Enligt Huntington är hans eget civilisationssynsätt väldigt förenklat. Den utlämnar många saker, förvrider vissa saker och döljer vissa fenomen skriver han själv. Men detta behövs för att kunna tänka och agera i världen. Människan behöver någon sorts förenklad karta av verkligheten, en teori, ett koncept, en modell, ett paradigm, är nödvändigt.. Utan abstrakta konstruktioner blir det bara en enda stor förvirring (Huntington 1996:29).

Med hänvisning till Thomas Kuhns *The Structure of Scientific Revolutions* menar Huntington för att ett paradigm ska bli accepterat behöver det bara framstå som bättre än rådande paradigm, men den behöver aldrig kunna förklara alla fakta som den konfronteras med. Världsåskådningar och kausala teorier är outhärliga guider till internationell politik (Huntington 1996:30).

Förenklade paradigm är outhärliga för mänskligt tänkande och handlande resonerar Huntington. Han menar att människan kan agera på två skilda sätt. Det ena är att vi kan explicit formulera teorier och modeller och medvetet använda dessa för att leda oss i vårt handlande. Alternativt kan vi förneka behovet av sådana hjälpmedel och förutsätta att vi agerar bara i termer av objektiva fakta, och behandla varje fall som unikt.

Om vi antar alternativ två menar Huntington så lurar vi oss själva, för i bakhuvudet finns gömda antaganden, åskådningar och fördomar som avgör hur vi uppfattar verkligheten, hur vi tittar på den, hur vi bedömer fakta och dess betydelse (Huntington 1996:30).

Därför behöver vi enligt Huntington explicita eller implicita modeller för att kunna göra följande:

1. Ordna och generalisera om verkligheten;
2. Förstå kausala förhållanden bland fenomen;
3. Förutse och, om vi har tur, föreslå framtida utveckling;
4. Skilja vad som är viktigt från det som är oviktigt; och
5. Visa oss vilken väg vi ska välja för att nå våra mål.

Huntington menar alltså att vi behöver en karta som både visar verkligheten och förenklar den på ett sätt som bäst tjänar våra syften (Huntington 1996:30-31).

3.2.1 Konkurrerande paradigmen

Ett flertal andra konkurrerande paradigmen presenterades inte långt efter kommunismens fall och ungefär samtidigt som Huntingtons. Enligt Huntington var de viktigaste (Huntington 1996:31-35):

1. "End of History and the last man" av Fukuyama.
2. Polariseringsteorin med det rika nord och fattiga syd.
3. Den klassiska realismen som betonar att det finns 184 stater och att anarki råder dem emellan.
4. Teorin om fullständigt kaos i på den internationella arenan presenterad av Brzezinski och Moynihan.

Huntington förkastar alla de andra fyra förslagen till paradigmen. De ger ingen bra bild av världen säger han, detta på grund av att de är för enkla och stringenta d.v.s. de bygger sin teori på få begrepp eller att de bygger på realismen och dess antaganden. De har även givetvis sina enskilda begränsningar och defekter (Huntington 1996:36). Möjligtvis skulle dessa kunna gå att övervinna de systematiska felen hos dessa teorier om man postulerar att världen är simultant involverad i både integration och fragmentering (Huntington 1996:36). Men det går ändå inte säger Huntington, då man snabbt antingen får offra det enkla och stringenta till förmån för realismen eller tvärtom. Drar man det hela till sin spets så leder det bara till att man tvingas förkasta alla paradigmen (Huntington 1996:36).

Huntington föreslår även en annan metod för att övervinna problemen med de andra paradigmen. Det är att kombinera dem. Men det försöket faller ju snabbt då världen på samma gång inte kan vara indelad i en del, två delar, 184 stater eller i en närmast oändlig mängd med stammar, etniska grupper och nationaliteter. Inte heller kan staten vara klippan som de internationella relationerna förlitar sig på då

den håller på att fragmentiseras och slitas i stycken av spridande interna konflikter (Huntington 1996:36)

3.3 Det civilisatoriska synsättet

Att se på världen i termer av sju-åtta civilisationer enligt Huntington gör att man kan undvika mycket av problemen de andra paradigmen lider av. Varken realismen eller enkelheten tar överhanden i med civilisationssynsättet. Det utgör istället ett begripligt och lätt greppbart sätt att se på världen (Huntington 1996:36). Genom att använda sig av det synsätt kan man skilja det som är viktigt från det som är oviktigt, förutse framtida utveckling och förse politiker och tjänstemän med riktlinjer för hur man de ska agera. Synsättet inkorporerar även delar av andra paradigm och är mer kompatibla med dessa än vad dem är med varandra (Huntington 1996:36).

Civilisationssynsättet klarar alltså kravet att inkorporera de viktigaste händelserna i världen och ge en bättre förståelse av dessa på samma abstraktionsnivå som de konkurrerande paradigmen. Synsättet säger oss följande om vad som sker i världen för tillfället (Huntington 1996:36):

1. Integrationen i världen är en realitet och är precis vad som genererar motstånd i form av kulturell hävd och civilisatorisk medvetenhet
2. Världen är till viss del två, men den centrala distinktionen mellan the West som den hittills dominerande civilisationen och alla andra, vilka, har väldigt lite om ens något gemensamt. Världen är enkelt sett uppdelad mellan the West och de många icke-West-civilisationerna.
3. Nationsstater är och kommer att förbli de viktigaste aktörerna i internationella relationer, men deras intressen, allianser och konflikter kommer i ökande grad att formas av kulturella och civilisatoriska faktorer
4. Världen är anarkistisk, full av stam- och nationalitetskonflikter, men de lokala konflikter som utgör den största faran för stabiliteten är dem mellan stater eller grupper från olika civilisationer

Mycket av det som skedde efter Kalla Krigets slut kunde ha förutsetts med det civilisatoriska synsättet och var kompatibelt med det. Exempelvis splittringen av Sovjetunionen och Jugoslavien, krigen i deras territorier, ökandet av religiös fundamentalism runtom i världen (Huntington 1996:37).

3.4 Sammanfattning av Huntingtons teori¹

1. Världen efter det kalla kriget definieras inte längre av ideologisk konflikt utan kamp mellan civilisationerna.
2. Världen har blivit multipolär och multikulturell. Den största faran mot freden är intercivilisatoriska konflikter som uppstår längs med civilisationernas gränser.
3. Den politiska och ekonomiska sammanhållningen inom civilisationerna ökar samtidigt som spänningarna civilisationerna emellan ökar
4. Ökad kommunikation och idéutbyte kulturer emellan ökar intrycket av olikhet och är en faktor för hätsk rivalitet och osämja.
5. Länder/Civilisationer kan moderniseras utan att westifieras.
6. Islam och den siniska civilisationen är utmanarna till West, då Huntington anser att Wests dominans är på nedgång. De civilisationer som har vågmästarroller är den japanska, den hinduiska och den ortodoxa.
7. Målet för teorin är att minska komplexiteten i internationella relationer och beskriva världen i enligt ett klart och tydligt mönster.

¹ Baserat på (Huntington 1996:21, Fry – O'Hagan 2000:137-139 och http://en.wikipedia.org/wiki/Clash_of_civilizations)

4 Teoretisk kritik

Efter att ha läst Huntingtons bok så framgår det tydligt att det finns brister, främst i form av motsägelser, otydligheter. Efter att ha läst in mig på ämnet kan jag även konstatera att det finns statistik i Huntingtons bok som inte alls stämmer med vad andra forskare inom området har kommit fram till, även fast de har använt sig av samma material för analysen. Detta kapitel behandlar de teoretiska oklarheterna

Hela Huntingtons bok bygger på att världen är indelad i civilisationer. Ingen klar definition ges dock till vad en civilisation egentligen är. Denna kritik framförs av (O'Hagan 2000:143, Smith 2000:15 och Hunter 1998:8). Begreppet som finns definierat på sid. 5 i denna uppsats är vagt och flytande. Det känns för mig främmande att bygga en statsvetenskaplig teori på något som är så oklart definierat och delvis anses vara något subjektivt uppfattat. Att civilisation är så löst definierat är ett problem för den som vill använda det som begrepp att analysera utifrån.

Det visar sig att Huntington själv är osäker på hur många civilisationer vår värld består av. På sidan 21 pratar han om sju eller åtta civilisationer, för att sedan på sidan 29 behandla 9 civilisationer. Han är främst osäker på existensen av en Afrikansk civilisation. Detta visar klart på hur otydligheten i hans kriterier av vad en civilisation är och slår tillbaka mot hans egen argumentation. Detta minskar användbarheten av teorin och även möjligheterna att testa den. Detta eftersom det hela tiden går att göra ad-hoc hypoteser om att civilisationen X de facto inte är en civilisation.

Huntington ger inte någon genomgående beskrivning eller analys av de olika civilisationerna, givetvis med undantag för the West (Senghaas 2002:71). Om man fokuserar på civilisationer och konflikter dem emellan i synnerhet så borde substantiell analys av civilisationerna vara grunden för hela argumentationen. Då skulle man tvingas att erkänna att både den observerbara tvetydigheten av varje civilisation både i nuet och genom historien och den nödvändiga holismen gör civilisationsbegreppet analytiskt oanvändbart. Det kan helt enkelt inte anses befogat i dagens värld, i takt med ökningen av inomcivilisatoriska konflikter (Senghaas 2002:74).

Det är förvånande att Huntington inte explicit analyserat exakt vilka kulturella faktorer som ligger till grund för civilisationernas påstådda villighet att slåss (Senghaas 2002:72). Huntington nöjer sig istället med enstaka referenser till historiska konflikter t.ex. korstågen och det faktum att den kinesiska civilisationen oftare tänker i termer av hegemoni än i termer av maktbalans. Den utelämnade kulturella analysen skulle ju verkligen svara på frågan vilket kulturellt fenomen

det är som grundlägger konfliktbeteende och korstågsmentaliteten (Senghaas 2002:72).

Enligt Huntington är skillnaderna mellan civilisationerna en produkt av århundradena och därför är de mer fundamentala och verkliga än skillnaderna mellan ideologier. Efter kalla krigets slut så ser Huntington att det gamla mönstret börjar visa sig igen när det inte världen längre präglas av ideologisk konflikt. Då måste man fråga sig två saker enligt Mozaffari: Vad är meningen med att betona och observera skillnaderna mellan civilisationer innan 1989? Hur kunde kommunismen och liberalismen, om än bara temporärt, överträffa dessa djupa bestående skillnader (Mozaffari 2002:245)? Detta ger Huntington inget svar på.

4.1.1 Monolitiska, sammanhängande civilisationer

En stark kritik som riktats mot Huntingtons teori är att han överskattar kulturens inflytande i världspolitiken (Senghaas 2002:73, Axford 1995:192, Murden 2001:462, Hunter 1998:6, och O'Hagan 2000:142 -143). På makronivå så betraktar han civilisationerna på ett sätt som närmast liknar enhetliga entiteter (Senghaas 2002:73). Behandlingen av civilisationerna är reduktionistiskt och porträtterar dem som rigida, hermetiskt förslutna samhällen (O'Hagan 2000:145).

En av de stora motsägelserna i Huntingtons teori är alltså att han argumenterar för den enorma relevansen av att använda civilisationerna som analysbegrepp. Detta samtidigt som han hävdar att de enskilda staterna kommer förbli de viktigaste aktörerna i internationell politik (Huntington 1996:21).

Shireen T. Hunter menar på att Huntington gör ett stort misstag när han klumpar ihop alla muslimska länder till en enda civilisation (Hunter 1998:6). Huntington erkänner t.o.m. att Islam är den enda civilisation i världen som inte har en "core state" (Huntington 1996:156). Ändå så hindrar det inte Huntington från att betrakta Islam som en enda stor enhetlig civilisation. Det är ett grundläggande fel enligt Hunter.

Hennes kritik består i att Islam är mycket diversifierat, både etniskt och politiskt. Det Huntington definierar som den Islamska civilisationen består av så vitt skilda stater som Turkiet, Pakistan, Irak, Indonesien, Albanien, Saudiarabien och Iran, stater med mycket olika mål och uppbyggnad.

Islam är också diversifierat när det kommer till etniciteten, som ju enligt Huntington är en av grunderna i civilisationsbegreppet. Därför går det inte att betrakta Islam som en enda stor enhetlig civilisation (Hunter 1998:6).

Huntingtons civilisatoriska synsätt är mycket ifrågasatt även av O'Hagan. Då det enligt henne tenderar till att överskatta graden av sammanhållning inom civilisationerna och nedtona de inomcivilisatoriska konflikterna. Hon menar att det är stater som manipulerar kulturen, snarare än att de agerar agent åt sin egen kultur och är ledda av den. (O'Hagan 2000:143).

Det finns massor av orsaker till att stater agerar som de gör i internationell politik förutom de regler som förespråkas av deras civilisation/kultur. Huntington väljer att bortse från detta och bara fokusera på civilisationen. O'Hagan kritiserar

detta och anser att det är alldeles för deterministiskt, då det bortser från sociala, ekonomiska och rent politiska orsaker till agerande (O'Hagan 2000:143).

4.1.2 Parsimoni

Huntington anklagar de konkurrerande teorierna och paradigmförslagen för parsimoni, att de bygger sina förslag på för få antal begrepp och definitioner. Det kan mycket väl vara fallet men, samma sorts kritik går att rikta även mot Huntingtons egen teori.

Den bygger ju på mycket få grundantaganden: att civilisationerna är de viktigaste grupperna av stater och att i framtiden kommer konflikter dessa emellan vara det stora hotet emot världsfreden på grund av fenomenet kinrallying.

Han erkänner ju även att målet med hela hans teori är ju att förenkla till den mån så det räcker för att se de stora dragen i internationell politik, för förenklade paradigmen är outhärliga för mänskligheten (Huntington 1996:28). Min teori är väldigt förenklad, den utelämnar mycket, förvrider vissa saker och överskuggar andra säger han själv (Huntington 1996:21). Huntington menar att hans paradigm behöver förklara långtifrån allt som sker, det kan finnas många anomalier, men ändå kan ett paradigm vara det bästa sättet att förklara hur världen är organiserad (Huntington 1996:30).

Detta framstår som ett tecken på att han inte jämför sin egen modell med de andra fyra möjliga förklaringarna enligt samma kriterier. Det som är huvuddragen i deras teorier är ju samma fel som hans egen teori bygger på. Nämligen att den är väldigt förenklad och inte anser sig behöva förklara allt som sker i världen. Helt enkelt att de systematiska felen är negligerbara.

Allt detta pekar på att Huntingtons egen teori borde anklagas för parsimoni d.v.s. att den bygger på för få begrepp och antaganden.

4.1.3 Determinism

Ett annat problem med Huntingtons teori är att den är så deterministisk. Den vill verkligen förklara allt som sker, förenkla det och komma med en guide till hur vi sedan bör agera. Detta visas tydligt med exemplet längst upp på sidan 9 i denna uppsats. När Huntington vill analysera allt med det civilisatoriska synsättet i grunden. Men när en teori vill göra allt detta grundat på något så flytande och odefinierat som Huntingtons civilisationsbegrepp, så blir det inte bra. Det blir istället bara självuppfyllande.

Vill denna teori förklara synen på hur världen förhåller sig, hur vi ska tolka den och hur vi sedan ska agera. Så måste den mer och i högre grad specificera och definiera begrepp och vara mer tydlig för att det ska bli möjligt för den att kunna förklara verkligheten. Just nu är teorin så oklart definierad så att den tenderar till att förklara intra-civilisatoriskt konfliktbeteende hos stater utifrån bara enda faktor, den kulturella.

4.1.4 Svaghet i Huntingtons teori

Går det att uppfatta Huntingtons uttalande på sid. 30 att hans teori är bra som paradigm för internationell politik trots den inte kan förklara allt som sker som ett tecken på något annat än svaghet? Detta brasklappsuttalande används som ett svepskäl då hans teori inte riktigt håller hela vägen. Förklaringsvärdet hos Huntingtons teori framstår på grund av denna bortförklaring som lågt. Även om Huntingtons teori kanske är bättre på att förklara hur världen är strukturerad än Fukuyamas eller Moynihans paradigmförslag så betyder ju inte det betyda att Huntingtons är bra.

5 Empirisk kritik

Det går inte att kritisera en teori och försöka visa att den eventuellt har fel, utan att ta till empiriska observationer. Utan empirisk anknytning är teorin om hur världen är uppbyggd och orienterad efter kalla kriget helt meningslös.

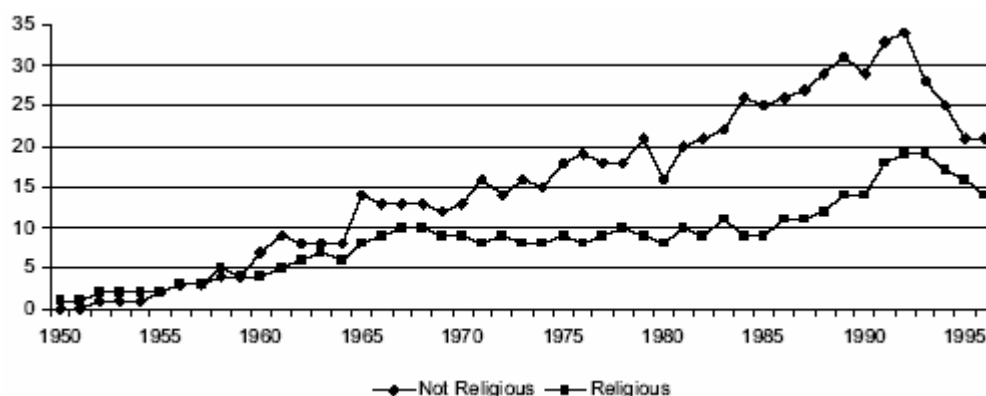
Här följer därför de många exempel på när Huntingtons teori inte haft rätt i sina utsagor om samtiden och framtiden. Som avslutning behandlas det specifika uttalandet att "Islam har blodiga gränser och är blodigt på insidan" d.v.s. är mer konfliktbenäget än andra civilisationer och därmed ett hot mot the West och i förlängningen världsfreden (Huntington 1996:258)

5.1.1 Minskning av antalet konflikter

Ett starkt argument för att Huntingtons teori inte stämmer är Fig. 1 nedan som visar antalet konflikter i världen, både religiösa och icke-religiösa.

Figuren visar tydligt en klar minskning av antalet konflikter i världen efter det kalla krigets slut. Minskningen är markant både inom fältet för religiösa som icke-religiösa konflikter. Medan Huntingtons teori förutspådde en ökning av antalet konflikter och speciellt religiösa sådana efter kalla krigets slut. Kan vi konstatera att mellan 1990-1996 skedde det inte en sådan ökning utan istället en betydlig minskning i rak motsats till hans teori (Fox 2004).

Figur 1:

5.1.2 Feltolkning av konflikter

Huntington tolkar gärna konflikter på det sätt som bäst ger stöd för hans egen teori. Han menar på att bra exempel på interciviltatoriska konflikter med

förekomst av *kinrallying* är Gulfkriget och kriget i forna Jugoslavien (Huntington 1996 sid. 247 och 281). Beskrivningen av dessa konflikter som urgamla civilisatoriska konflikter är direkt felaktig menar O'Hagan (O'Hagan 2000:144). Huntingtons analys måste kritiseras för att den i det stora hela accepterar krigsretoriken hos de stridande parterna. Denna retorik används officiellt bara för att överskugga det egentliga resurs- och maktintresset hos huvudantagonisterna.

Exempelvis en av huvudmotståndarna till det sekulariserade Irak i detta krig var Saudiarabien, ofta ansett som en av de mest fundamentalistiska Islamska staterna i hela världen. Om civilisationsgränserna är de viktigaste skillnaderna mellan olika stater. Hur kan det då komma sig att Saudiarabien väljer att alliera sig med USA i den här viktiga konflikten? Huntingtons analys av de arabiska regeringarnas agerande utelämnade helt effekten av möjligheten till Iraks totala kapitulation på den regionala maktbalansen. (O'Hagan 2000:144).

Det finns en stor fara med att misstolka konflikter på detta sätt fortsätter O'Hagan. Hon menar på att genom sin feltolkning av dessa konflikter så finns chansen att Huntington sprider uppfattningen att det handlar om en fortsättning av uråldriga konflikter. Fokuseringen på kultur som den essentiella källan till konflikt kan försvåra lösningen av konflikten och t.o.m. förvärpa spänningarna ytterligare.

Fokuseringen på omöjligheten till försoning mellan civilisationer, snarare än på metoder för gemensam fortlevnad kan bli en självuppfyllande profetia (O'Hagan 2000:144).

5.2 Är Islam hotet ?

Huntington pekar ut Islam och den siniska civilisationen som de två utmanarna till the West. Detta i takt med att Wests förlorar inflytande på grund av den ekonomiska tillväxten i Asien och befolkningsexplosionen inom den Islamska världen. Huntington tycker sig se en hemlig överenskommelse mellan Islam och en siniska civilisationen, att de tillsammans ska störta Wests dominans. Detta eftersom de är övertygade om den egentliga överlägsenheten hos sina egna civilisationer gentemot the West (Huntington 1996:102, Senghaas 2002:73).

För att understryka att Islam är ett stort hot mot the West så presenterar Huntington civilisationen Islam som instabil och våldsam. Han påstår att Islam har blodiga gränser gentemot de andra civilisationerna och att det är den civilisation som oftast utkämpar interna konflikter (Huntington 1996:258).

Huntington menar att graden av militarisering skulle vara en förklarande faktor till varför Islam oftare än andra civilisationer är involverat i våldsamma konflikter.(Huntington 1996:258). Ett annat skäl Huntington anger för att förklara konfliktbenägenheten, speciellt de inomcivilisatoriska konflikterna i Islam, är avsaknaden av en kärnstat som kan utöva inflytande gentemot andra stater och därmed bidra till stabilitet i regionen (Huntington 1996:264).

Den sista och viktigaste förklaringen som ges är den överväldigande befolkningsexplosionen som just nu pågår inom Islam. Den stora tillgången på ofta utbildade män i 15-30 årsåldern är en naturlig källa till instabilitet och våld både inom Islam och gentemot icke-muslimer (Huntington 1996:265).

Huntington ger dock ingen förklaring till vad inom den Islamska kulturen som det är som ligger bakom den påstådda tendensen till väpnad konflikt hos Islam som civilisation. Det borde finnas en sådan om man ska argumentera för att Islams konfliktbenägenhet beror på den civilisatoriska faktorn och inte att det är avsaknaden av demokrati som gör att Islamska stater oftare är involverade i väpnad konflikt (Senghaas 2002:73).

Det finns ingen specifikt kulturellt betingad orsak bakom ogillandet av West i de andra civilisationerna menar Hunter. Eventuell konflikt civilisationerna emellan handlar inte om Jesus, Mohammed eller Konfucius utan om den ojämna fördelningen av rikedom (Hunter 1998:21).

Det är West dikterar villkoren för världen genom sin hegemoniska ställning. Islamiska länders ogillande av väst kommer som en konsekvens av denna ojämna fördelning av makt och resurser. Samt från Wests försök att påtvinga Islam dess påstådda universala levnadsregler, motståndet mot West beror alltså inte på några uråldriga kulturella motsatser som Huntington menar (Hunter 1998:20).

5.2.1 Har Islam blodiga gränser?

Huntingtons påstående att Islam oftare är involverat i väpnad konflikt än andra civilisationer, både inomcivilisatoriska och intercivilisatoriska, har blivit kritiserat av många däribland (Hunter 1998:6-9, Fox 2004). Tabellerna nedan är hämtade ifrån: *Religion and State Failure: An Examination of the Extent and Magnitude of Religious Conflict from 1950 to 1996* av Fox.

De visar att i motsats till Huntington så var den vanligaste typen av konflikt i världen mellan 1950 och 1996 strid mellan två kristna grupper. Dessa utgjorde 360 av de totalt 1135 konflikterna under mätperioden. Slutsatsen av detta borde bli att Islam må vara en blodig civilisation som tvåa i mätningen, men att den kristna är den blodigaste, i betydelsen den mest våldsamma (Fox 2004).

Tabell 1:

Religion	Religion				Total
	Christian	Muslim	Buddhist	Other or Undetermined	
Christian	360				583
Muslim	146	214			460
Buddhist	0	21	19		164
Animist	0	32	37	0	69
Other or Undetermined	77	47	87	95	306

För den som har invändningen att Huntingtons teori bara syftar på hur utvecklingen skulle ske efter det Kalla krigets sluta så kommer här i tabell nr två en sammanställning av antalet konflikter per civilisation 1990-1996. Även denna tabell visar på samma sak att det är de kristna som är "blodigast" då de är involverade i flest konflikter men att muslimer är högre grad involverade i interciviltatoriska konflikter (Fox 2000).

Tabell 2:

Religion	Religion				Total
	Christian	Muslim	Buddhist	Other or Undetermined	
Christian	118				173
Muslim	46	68			146
Buddhist	0	4	0		18
Animist	0	7	0	0	7
Other or Undetermined	9	21	14	23	67

Resultaten som går att utläsa från tabell 1 och 2 talar sitt tydliga språk när de motbevisar Huntingtons utsaga om att Islam som den blodigaste civilisationen. Islam är inte den allra blodigaste civilisationen, men är oftare inblandat i interciviltatoriska konflikter. Vilket ger konfirmering till den del av uttalandet av Huntington där han säger att Islam har blodiga gränser.

Tabell 3:

		Total Conflict Years	% of All Conflict Years	No. of Conflict Years Within Religion	% of Conflict Years Within Religion
Post-Cold War: 1990-96	Christian	291	47.70	236	81.10
	Muslim	214	35.08	136	63.55
	Buddhist	18	2.95	0	0.00
	Animist	7	1.15	0	0.00
	Other or Undetermined	90	14.75	-	-
	Total	610	100.00	372	60.98
Cold War 1950-89	Christian	652	39.28	484	74.23
	Muslim	460	27.71	292	63.35
	Buddhist	165	9.94	38	23.03
	Animist	62	3.73	0	0.00
	Other or Undetermined	311	18.73	-	-
	Total	1660	100.00	814	49.04

För att tydligt kunna pröva Huntingtons teori om ökning av intercivisatoriska konflikters eventuella ökning efter kalla kriget. Samt utsägelsen att Islam skulle vara inblandade i en majoritet av dem, är tabell 3 en jämförande sammanställning av perioden under kalla kriget och den efteråt.

Tabell 3 motsäger tydligt Huntingtons specifika uttalande att Islam skulle vara den blodigaste civilisationen, då det fortfarande är kristendomen som är klart våldsammast. Inom kristendom sker det en ökning av inomcivilisatoriska konflikter från 74.23 % till 81.10 % efter det kalla kriget. Inom Islam är ökningen marginell från 63.35 % till 63.55 %.

Detta visar på en minskning av de intercivisatoriska konflikterna efter kalla krigets slut I rak motsats till vad Huntington förutspår så ökar andelen alltså andelen inomcivilisatoriska konflikter. Sammanlagt sker ökningen med 24 % från 49.04 % till 60.90 % av alla konflikter.

Slutsatsen blir därför att det inte finns tydliga empiriska belägg för Huntingtons teori om Clash of Civilisations. Istället konfirmeras hypotesen att Huntington har fel.

6 Avslutning

De teoretiska bevisen för min hypotes var inte så starka som jag först trodde de skulle vara men ger mig ändå delvis rätt. De empiriska bevisen däremot visar klart att vi inte lever i en värld dominerad av civilisationer och konflikter dem emellan. Huntingtons försjunkhet i civilisatoriskt tänkande innehar inget bra förklaringsvärde för hur världen efter kalla kriget ser ut. Uppdelningen av världen i stater är fortfarande den viktigaste och ingen civilisationstillhörighet ser ut att ändra på deras nämnvärt på deras fria handlingsutrymme. Min hypotes att Huntingtons behandling av civilisationerna inte gick att genomföra på ett tillfredställande sätt har nu konfirmerats.

Huntingtons förslag till fokusering på kulturen är dock inte helt fel ute. Jag tycker den här uppsatsen bevisar att kulturen är viktig inom ämnet internationella relationer, den tyvärr ofta bortglömd där. Men kultur är långt ifrån den enda faktorn och definitivt inte den viktigaste som Huntington menar.

Någon sade en gång att om man bara har en hammare som verktyg, så börjar alla ens problem att likna spikar. Det är vad som sker när Huntingtons teori används som mall för staters utrikespolitik. Den är väldigt självuppfyllande och bidrar med sin deterministiska syn på konflikter till ökad mottaglighet för provokation och eskalering av konflikter. Mer inriktning på konflikt än sund analys av läget är resultatet vid användandet av Huntingtons teori.

Hans besatthet med att använda civilisationen som analysenhet och kulturen som förklaringsfaktor gör att han missar två väldigt viktiga orsaker till beteende i internationell politik. Det ena är bortseendet av maktpolitiska motiv en stat kan ha gentemot en annan av samma civilisation, exempelvis regional maktstrid om inflytandet i regionen. Den andra är ignorerandet av socioekonomiska faktorer bakom konflikter, som kamp om råvaror eller dylikt.

Ignorerandet av dessa två väldigt viktiga faktorer gör att Huntingtons teori inte framstår som ett bra förslag till paradigm inom internationell politik. Den är för godtycklig och vill tolka precis allt i termer av urgamla civilisationsmotsättningar.

Liberalismen och Kommunismen lyckades ju trycka ner de civilisatoriska konflikterna under en 40-årsperiod. Vad är det som säger att det inte inom 5 år sker någon viktig förändring som helt ändrar förutsättningarna på det internationella planet, så civilisationerna återigen överskuggas?

Och vad är det som gör att civilisationerna efter det att det överskuggande faktorerna försvunnit dyker upp igen helt oförändrade av tiden och tar vid där de slutade? Hur detta går till eller varför. Det kan inte Huntingtons teori svara på och därför faller mycket av förklaringsvärdet. Eftersom den då ger intrycket av att inte vara komplett.

Slutsatsen blir att det är bättre att se Huntingtons teori som: Ett försök till att efter Sovjetunionens fall försöka berättiga USA:s fortsatta ställning som supermakt i världen. Detta genom att utpeka nya fiender till den fria världen i form av Islam och den siniska civilisationen. Huntingtons teori blir då ett sätt att "Rally around the flag" genom att utpeka en gemensam fiende för de USA och dessa allierade, och därigenom försöka minska motsättningarna på hemmaplan.

6.1 Reflektioner

Om Huntington verkligen tror på civilisationerna som analysenheter och på deras inflytande i världspolitiken. Vad skulle då som krävas för att få honom att inse att hans teori innehåller stora fel? Vad skulle t.ex. hans reaktion bli om några år när kanske Turkiet blir medlem i EU. Kommer han då att erkänna att hans teori inte höll måttet för perioden efter kalla kriget. Eller kommer han hårdnackat att hålla fast vid den och bara fortsätta hävda att den inte riktigt kan förklara allt?

Denna uppsats precis som de flesta andra lämnar många frågor obesvarade som går att använda i framtida forskning. Något som vore väldigt intressant att genomföra skulle vara att sammanställa ett eget material kring konflikterna i världen efter 1990 och se hur det överensstämmer med Huntingtons teori och med slutsatserna i denna uppsats. Kanske har jag här ett uppslag till D-uppsatsen?

Referenser

Allison, Graham – Zelikow, Philip, 1999. *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis*. Second Edition. New York: Longman.

Axford, Barrie, 1995. *The Global System Economics, Politics and Culture*. London: Polity Press

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Stockholm: Norstedts juridik.

Fox, Jonathan, 2004 *Religion and State Failure: An Examination of the Extent and Magnitude of Religious Conflict from 1950 to 1996*. International Political Science Review Vol 25, No. 1, sid. 55–76

O'Hagan Jacinta, 2000. "Fragmentation and Cultural Identity" i Fry, Greg –O'Hagan, Jacinta, (redaktörer) *Contending Images of World Politics*. London: Macmillan

http://en.wikipedia.org/wiki/Clash_of_civilizations

Hunter, Shireen, 1998. *The Future of Islam and the West*. Westport: Praeger

Huntington, Samuel, 1996. The clash of civilizations and the remaking of world order. London: Simon & Schuster

Lundquist, Lennart, 1993. Det vetenskapliga studiet av politik. Lund: Studentlitteratur.

Mazarr, Michael, 1996. Culture in International Relations. Artikel i Washington Quarterly från <http://www.globalpolicy.org/globaliz/cultural/cultur2.htm>

Murden, Simon, 2001 "Culture in World Affairs" i Baylis, John – Smith, Steve (redaktörer) the globalization of world politics. An introduction to international relations. Second Edition. New York: Oxford Press.

Smith, Joseph – Lyons, Graham – Moore, Evonne, 2000. Global Anarchy in the Third Millenium? Race, Place and Power at the End of the Modern Age. London:Macmillan